

**ZEYTİNBURNU
KÜLTÜR
VADİSİ
2**

Zeytinburnu Belediyesi Kùltür Yayınları
Kitap No: 54

Yayın Koordinatörü:
Erdem Zekeriya İskenderođlu
Nurullah Yıldız

Zeytinburnu Kùltür Vadisi **2. Cilt**

Editör:
Murat D. Çekin

Yayına Hazırlık:
Murat Öztabak

Redaktör:
Nihal Boztekin

Sanat Yönetmeni:
Ömer Onay

Fotoğraf Editörü:
Murat Gür

ISBN 978-975-2485-26-6
TC Kùltür ve Turizm Bakanlığı
Sertifika No: 40688

1. Baskı
İstanbul, Aralık 2018

Baskı-Cilt: Seçil Ofset
100. Yıl Mahallesi Massit Matbaacılar Sitesi
4. Cadde No: 77 Bağcılar İSTANBUL
Sertifika No: 12068

444 1984

zeytinburnu.istanbul

Camiler ve Mescidler

FATİH CAMİİ

Kazlıçeşme Mezarlığı'nın karşısında Zakirbaşı sokağında bulunan Fatih Camii'nin inşa tarihi kesin olarak bilinmemektedir; ancak bazı taşlarının 1450'li yıllara ait olduğu saptanmıştır. İstanbul'un fethi öncesinde Yedikule surlarının arkasında ordusuyla konaklayan Sultan II. Mehmed'in bu camiyi askerlerinin ibadetlerini yapmaları için inşa ettirdiği de rivayet edilir.

Kazlıçeşme Fatih Camii

Sultan II. Mahmud devrinde, 1813'te restorasyona tâbi tutulan cami, 1954'te bölge esnafının yardımlarıyla ikinci defa restorasyon geçirmiştir. Yapının sadece minaresinin alt gövdesi günümüze orijinal haliyle ulaşabilmiştir; minare genelin aksine caminin sağında değil, sol tarafındadır. Bunun sebebinin, başlangıçta sağ tarafında bulunan minarenin yıkılması sonucu sol taraftaki revakın minareye dönüştürülmesi olduğu düşünülmektedir.

Ahşap çatılı ve kâgir olan yapının içerisi 12 m genişlikte ve yaklaşık 11 m derinliktedir. Mihrap yuvarlak bir çukurdan ibarettir; minber, mahfil süsleri, tavanın kılçıklı pasaları ve yuvarlak kepçe sıvalı koltuk silmesi ampir üslubundadır. Restorasyonda ön tarafa geniş bir son cemaat mahalli eklenmiştir.

Bölgedeki büyük deri fabrikalarının arasında adeta kaybolmuş olan caminin uğradığı zarar, fabrikaların o bölgeden kaldırılmasıyla gözler önüne serilmiştir. Bu sebeplerle Zeytinburnu Belediyesi 2011'de restorasyon çalışmasını başlatmış ve cami 2013'te tekrar ibadete açılmıştır.

İLYASZADE CAMİİ

II. Bayezid veya Yavuz Sultan Selim devrinde inşa edildiği tahmin edilen külliye-nin içinde yer alan İlyaszade Camii, İlyaszade Şücaüddin Efendi (v. 1514) tarafından kızı Sakine Hanım adına vakfedilmiştir. *Tezkiretü'l-Bünyân* adlı esere göre de Mimar Sinan tarafından inşa edilmiştir. Bina 1954'te gerçekleştirilen Topkapı yolu genişletme çalışmaları nedeniyle yıkılmış, Topkapı meydanı düzenleme çalışmaları kapsamında yeniden farklı bir çehreyle inşa edilmiştir.

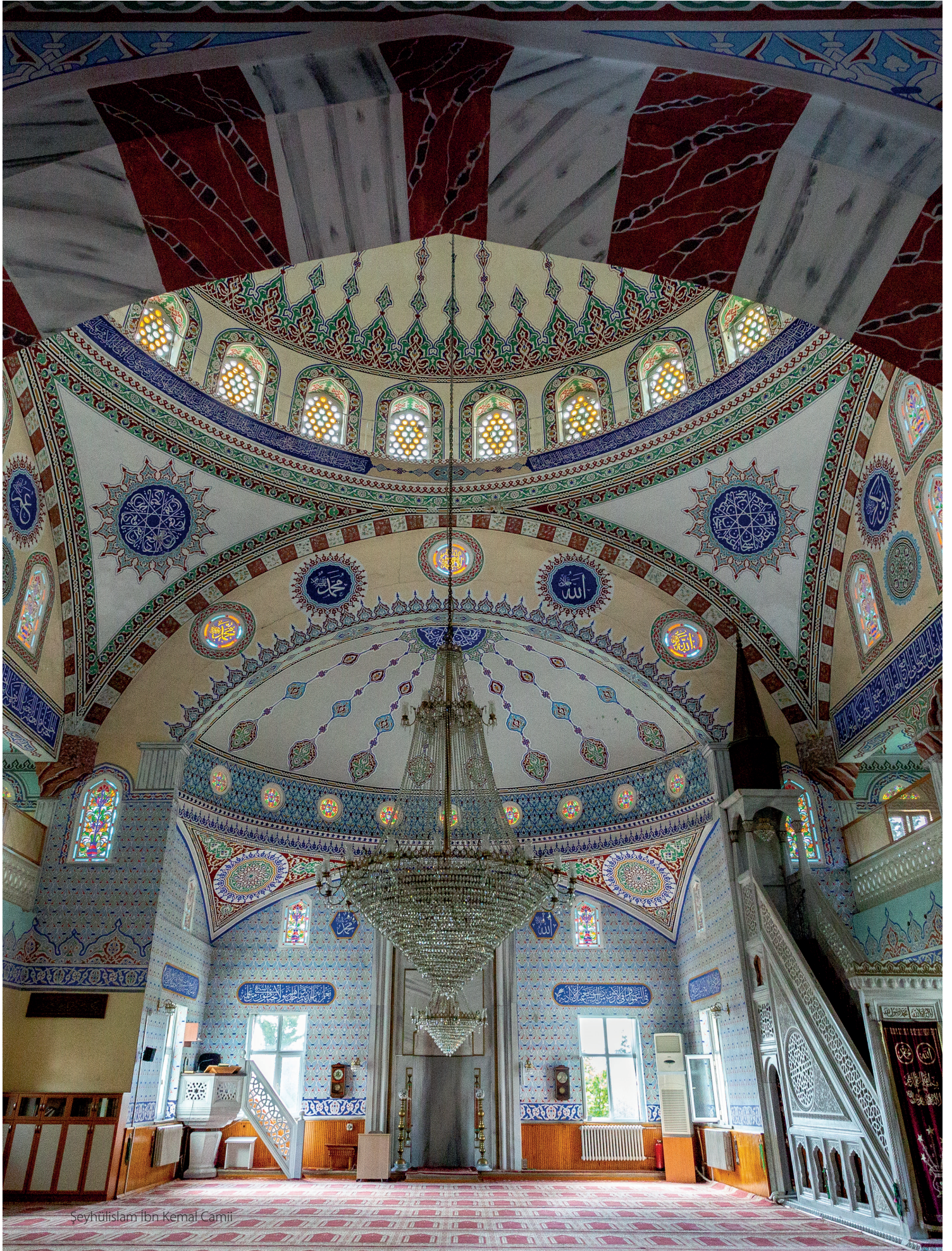
İlyaszade Camii

Ahşap çatılı, kiremit örtülü, ufak bir minareye sahip yapının sol tarafında bir sebül yer alıyordu. Yaklaşık dört yüz yıl işlevini devam ettiren cami Birinci Dünya Savaşı yıllarında bakımsız hale düşmüş, 1925'te kadro dışı bırakılmıştır. Vakfın mütevellisi olan aile fertleri ikamet ettikleri külliye-yi ayakta tutmaya çalışsalar da gayretleri yeterli olmamıştır. Civardaki yol açma ve genişletme çalışmaları sırasında, Topkapı surlarının hemen dış kısmında Edirnekapı, Maltepe, Davutpaşa ve Yedikule'den gelen yolların kavşağında bulunan yapının üzerinden bugünkü Londra asfaltı geçirilmiştir. Haziresindeki mezar taşlarının bir kısmı nakledilirken, arazinin kendisi de yolun altında kalmıştır (13 Haziran 1956).

İlyaszade Camii, Topkapı Kültür Parkı içinde Topkapı-Habibler tramvay istasyonunun Edirnekapı istikametinde 2006 yılında yeniden inşa edilmiştir.

ŞEYHÜLİSLAM İBN KEMAL CAMİİ

Şeyhülislam İbn Kemal Camii ve Müştemilatı Yaptırma Yaşatma Derneği tarafından 1980 yılında inşa edilmeye başlanan cami, 1987 yılında tamamlanarak

Seyhülislam İbn Kemal Camii

ibadete açılmıştır. Mimarı Ömer Çırakçoğlu'dur. Kanunî Sultan Süleyman döneminde 1526 yılında şeyhülislamlık makamına getirilen İbn Kemal'e atıfla camiye bu ad verilmiştir.

Zeytinburnu Kültür Vadisi Projesi dahilinde 2008 yılında onaylanan 2. Etap Merkezefendi Avan Projesi'nde yer alan yapı bir dönümlük arazi üzerine inşa edilmiştir; 500 m² iç mekanda 750 kişilik kapasiteye sahiptir. Betonarme inşaat tekniğiyle yapılmış olup tek minare ve tek kubbeden meydana gelmektedir. Camiye ait bir dükkân, öğrenci yurdu ve kız kuran kursu bulunmaktadır.

MERZİFONLU KARA MUSTAFA PAŞA MESCİDİ

Merzifonlu Kara
Mustafa Paşa Mescidi

Kazlıçeşme'de, aynı adı taşıyan çeşmenin biraz güneyinde yer alan Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Mescidi, Kasaplar ve İskele Mescidi isimleriyle de anılmaktadır. 17. yüzyılın sonlarında Merzifonlu Kara Mustafa Paşa tarafından yaptırılmıştır. 1780 yılında geniş çaplı bir onarım görmüş, zaman içinde harap olunca, son yıllarda tekrar onarılmıştır.

Orijinalinin fevkanî olduğu bilinen yapı, onarımdan sonra kare plana oturtulmuştur. Üstü ahşap tavanlı ve kiremit kaplı çatıyla örtülüdür. Batı cephesinde hafif bir çarpıklık görülmektedir. Bu cephede yer alan dikdörtgen açıklıklı bir kapıyla mescide girilir. İçeride, kuzey ve batı taraflarında dört tanesi serbest, iki tanesi duvara bitişik olan altı ahşap direk taşıyan 'T' şeklinde ahşap bir mahfil

vardır. Kuzey ve güneyde ikişer, batıda bir, doğuda dört pencere yer alır. Minber ve vaaz kürsüsü yeni yapılmıştır. Mihrap duvarında 1823 yılında yapılan ve üzerinde iki satırlık kitabesi bulunan ama bugün kullanılmayan bir çeşme yer almaktadır.

HACI MAHMUD AĞA MESCİDİ

Hacı Mahmud Ağa Mescidi, Sultan II. Mahmud döneminde Hacı Mahmud Efendi tarafından yaptırılmıştır. 15. yüzyılda yaşayan Şaban-ı Velî hazretlerinin bir müridi olduğu bilinen Hacı Mahmud Ağa, bugünkü Mevlevîhane caddesi üzerinde surlara yakın bir konumda bir mescid inşa ettirmiştir. Yapının mescid-tevhidhane olarak kullanıldığı vakıf kayıtlarında geçer.

17. yüzyılın üçüncü çeyreğinde, Yenikapılı Duhanî el-Hac İsmail Ağa (v.1772) tarafından mescide bitişik fevkanî (bodrum katlı) bir sıbyan mektebi de inşa ettirilmiştir. 19. yüzyılda, mescid-tevhidhanenin yeniden inşa olduğu, bu defa yapıya şeyh ailesine ait harem-selamlık, mutfak gibi bölümlerin de eklendiği anlaşılmaktadır.

Hacı Mahmud Ağa Mescidi

Mescid binası zamanla değişikliğe uğradığından, 1874 yılında Şeyh Salih Efendi (v.1892) için Cemile Hanım adlı bir hayır sahibi tarafından tekke haline getirilmiştir. Böylelikle Şeyh Salih Efendi, Hacı Mahmud Ağa Tekkesi'nin kurucusu ve ilk postnişini olmuştur. 1925 yılında tekke ve zaviyelerin yeni kanun çerçevesinde hizmet dışı kalmasıyla birlikte, yapı kaderine terk edilmiştir. Geçen zaman zarfında etrafındaki imalathane ve ahırların faaliyetlerinden olumsuz etkilenen yapı Zeytinburnu Belediyesi tarafından aslına uygun olarak restore edilmiştir. Mescid ile cadde arasında kalan üçgen sahada halen iki adet mezar taşı yer almaktadır.

ANADOLU OTOGAR CAMİİ

Anadolu Otogar Camii, Merkezefendi mahallesinde, günümüzde Topkapı Kültür Parkı, Panorama 1453 Müzesi, Trafik Çocuk Eğitim Parkı ve Türk Dünyası Kültür Mahallesi gibi yapıların bulunduğu alanda yer almaktadır. Cami, bölgede bulunan eski otogar ve çevresinin oluşturduğu ihtiyaca binaen yapılmış olduğundan Otogar Camii olarak adlandırılmıştır.

Caminin ilk banisi Hacı Mehmet Bahattin Ulusoy'dur. Görülen lüzum üzerine 2000 yılında yıktırılan yapı, İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından Selçuklu mimarisine benzer bir tasarımla tekrar inşa ettirilmiş ve 2003 yılı itibarıyla ibadete açılmıştır. Tek minareli ve betonarme olarak inşa edilen caminin alt kısmında yalnızca cuma namazları için açılan yaklaşık 40 m²'lik alanın dışında küçük bir mutfak ve duş yeri de mevcut olup, ihtiyaç duyan vatandaşlar buradan yararlanabilmektedir.

BELGRADKAPI CAMİİ

Belgradkapı Camii, Zeytinburnu Kazlıçeşme mahallesinde, İstanbul'un kara surları kapılarından biri olan Belgradkapı'nın karşısında yer almaktadır. Kültür Vadisi Projesi kapsamında, Zeytinburnu Şehir Atölyesi'nin (ZEŞAT) koordinasyonunda inşa edilen caminin mimarı Ayfer Mertler'dir.

Bodrum kat, zemin kat ve mahfilden oluşan yapının zemin döşemesi ve merdiven basamaklarının Marmara mermerinden yapıldığı bodrum katında depo ve lavabolar yer alır. Minare merdivenleri caminin dışa açılan ikinci kapısıdır. Zemin kat, son cemaat yeri ve harimi içerir. Son cemaat kısmı, ana giriş ve bu girişin sağında ve solunda bulunan alanlarla toplam 42 m²'dir. Bu alanda dört sütun ve bu sütunların arasında, mekana girişteki sert hatları yumuşatmak için kullanılmış olan Bursa kemerleri vardır. Cami için 120 x 200 cm açıklığa sahip ahşap doğrama ve bunların etrafında taş söveler kullanılmıştır. Pencere üstlerinde yine taştan kemer yer alır, kemer aynası ise çinidendir. Cami ana kapısı 175 x 270 cm ölçülerinde ve çift kanatlıdır. Ahşap kanatlı kapının etrafı taş söve ve kemerlerle hazırlanmıştır. Kapıdan içeri girildiğinde sağında ve solunda setleri bulunan dikdörtgen mekan, harime geçişi sağlar. Sağdaki setten aynı zamanda minare kısmına geçilir. Bu mekanda da Bursa kemerleri kullanılmıştır.

Sekizgen plana sahip 166 m²'lik harimde yaklaşık 230 kişi ibadet edebilmektedir. Son cemaatle birleşen bölüm sekizgenin içindedir. Harim kısmında altı adet pencere ve bu pencerelerin üstünde altı adet mahfil penceresi bulunur. Zemin kattaki pencereler ahşap, mahfil kattaki iç pencereler ise yuvarlak ve geometrik desenli alçı müzeyyendir. Harim, birbirine sivri kemerle bağlı sekiz ayak üzerindedir. Kemerler duvarlardan öndedir, duvar yüzeylerinde kemere kadar çini kaplama yapılmıştır.

Mihrap, minber ve kürsü mermerdir. Klasik üslupta hazırlanan minber motifleri ve ölçüleri mekanın büyüklüğüyle orantılıdır. Mihrap klasik olmakla birlikte camiye uygun biçimde düzenlenerek hafifletilmiştir. Harim kısmında zemin halı kaplamadır; duvarlar yer yer taş, yer yer de çini kaplanmıştır. Tavanlar tezyinlidir.

Mahfil yaklaşık 48 kişinin ibadet edebileceği, 35 m²'lik alana sahiptir. Merdivenlerden devam edildiğinde minare şerefesine çıkılır. Mahfil 60 cm yüksekliğindeki korkuluklarla harimi görür. Burası aynı zamanda bayanlar için düşünülmüş alandır. Zemin döşemesi halı, duvarlar badanadır. Yer yer duvarlarda da tezyinat görülür. Bursa kemeri, mekanın sertliğini yumuşatmak için kullanılmıştır.

Dış cephelerde taş söve, taş kaplama ve taş çiniye başvurulmuştur. Çini ile verilen renk ve taş kaplamadaki farklı girinti ve çıkıntılar ışık gölge oyunu da sağlayarak zenginleştirilmiştir. Çatı örtüsü olarak kurşun kaplama düşünülmüş, harimi saran zengin taş kornişle bina zenginleştirilerek bitiş sağlanmıştır. Mahfil ve son cemaat bitiş kotları farklı tutularak cephede monotonluk kırılmıştır.

Belgradkapı Camii